

MASARYKOVA UNIVERZITA

Fakulta sociálních studií
Katedra sociologie

Popírání holocaustu a jeho funkce ve společnosti

Diplomová bakalářská práce
(*Obor sociologie*)

Denisa Sedláčková

Vedoucí práce: PhDr. Michal Vašečka, Ph.D.
UČO: 144291
Obor. SOC- SAN
Imatrikulační ročník: 2004

V Brně 23. května 2007

Prohlašuji, že jsem práci „Popírání holocaustu a jeho funkce ve společnosti“ vypracovala samostatně, za použití vlastních poznatků a uvedené literatury.

Denisa Sedláčková, v Brně dne 23.května

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé práce PhDr. Michalu Vašečkovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky.

Anotace

Název práce: **Popírání holocaustu a jeho funkce ve společnosti**

Ve své bakalářské práci se zabývám popírači holocaustu jako sociálním hnutím a jejich funkcemi ve společnosti. V první části je stručně nastíněna charakteristika hnutí, jeho historický vývoj, který započal již ve dvacátých letech minulého století, a hlavní představitelé. Dále je zmíněno, že popírači používají pro komunikaci svých cílů specifického jazyka. Jsou rozebrány také jejich metody a pozornost je věnována také internetu jako hlavnímu médiu, prostřednictvím kterého popírači v současnosti šíří své myšlenky. V druhé části jsou popsány a na jednotlivých případech pak analyzovány funkce, které popírání holocaustu zastává ve společnosti. Popírání holocaustu plní ve společnosti často funkci legitimizace, ať už se jedná o legitimizaci boje proti Izraeli, ospravedlnění minulosti nebo obhajobu sociálního nacionalismu. Dále vystupuje jakožto kauzální atribuce a napomáhá tak konstruování světa jedince a celé skupiny. Je zmíněno také to, jaké jsou reakce společnosti na popírače, zda a jak se proti popírání brání, jsou také nastíněny klady a zápory této obrany.

Klíčová slova: holocaust, popírání holocaustu, funkce ve společnosti, sociální hnutí

Abstract

Title of work: **Holocaust denial and functions it plays in a society**

This paper is focused on holocaust deniers as social movement and functions they play in a society. In the first part the characteristic of movement whose origin lies in twenties of twenty century as well as the historical development are briefly defined. Then the paper pays attention to the specific language used by deniers to reach their goals and aims. Deniers' methods are analyzed and the attention is also paid to the internet as the main medium through which deniers spread their thesis nowadays. In the second part the functions which denial stands to the society are described and analyzed on the examples. Holocaust denial plays often the role of legitimization. This can be legitimization of the fight against Israel, justification of the past or defense of social nationalism. It can also play the role of causal attribution and through this it helps to construct the world of individual and the whole group. There is also mention about the way how the society reacts to deniers and if and how the society defends itself.

Key words: holocaust, holocaust denial, functions in society, social movements.

OBSAH

1. Úvod	7
2. Holocaust a jeho popírání	8
3. Popírání holocaustu jako sociální hnutí	10
3.1 Základní charakteristika hnutí	11
3.2 Organizace hnutí	12
3.2.1 Institut pro historickou revizi	13
4. Historie a hlavní představitelé	14
4.1 Maurice Bardèche a Paul Rassinier- první pochyby	15
4.2 Austin J. App, Artur R. Butz a Robert Faurisson aneb druhá vlna	16
4.3 Ernest Zündel a poslední fáze	18
5. Metody popíračů	20
5.1 Vzbuzování zdání vědeckost	20
5.2 Dokumenty a historické materiály	21
5.3 Druhá strana sporu	22
5.4 Popírání a internet	23
6. Funkce popíračů holocaustu ve společnosti	25
6.1 Legitimizační funkce popírání holocaustu	25
6.1.1 Legitimizace boje proti Izraeli	26
6.1.2 Legitimizace vlastní minulosti	28
6.1.3 Legitimizace sociálního nacionalismu	30
6.2 Kauzální atribuce jakožto jedna z funkcí popírání holocaustu	31
6.3 Popírání a kolektivní identita	32
7. Reakce společnosti na popírání holocaustu	33
7.1. Právní opatření	35
8. Závěr	36
9. Literatura a prameny	38
10. Jmenný rejstřík	42

Počet slov: 10 265

1. Úvod

V této práci se budu zabývat fenoménem popírání holocaustu, ke kterému se v současnosti stále častěji obrací zraky společnosti. Popírači jsou lidé, kteří se vymezují proti principům otevřené společnosti, jakými jsou rovnost práv či stejný přístup ke každému bez ohledu na jeho etnickou či náboženskou svobodu. Popírači vystupují jako víceméně jednotní, přestože uvnitř tohoto hnutí existují výjimky a odchylky, které jsou většinou záležitostí jednotlivých států, nicméně většina popíračů spolupracuje a navzájem se podporuje, jak bylo možno vidět během několika soudních procesů s jednotlivými popírači.

Popírači a popíráním holocaustu se prozatím nezabývalo mnoho sociálních vědců. Někdy bývají popírači zmíněni v rámci prací o antisemitismu či pravicově extremistických skupinách. Intenzivněji se popíráním holocaustu zabývá Deborah Lipstadt, která ve své knize *Popírání holocaustu: sílící útok na pravdu a paměť* shrnuje historii popírání, jeho ideové zdroje a hlavní představitele. Dalšími, kteří se ve větší míře popíračům věnují, jsou Pierre Vidal-Naquet, James Najarian či sociolog Ben Austin. V České republice zůstává téma popírání holocaustu stále ještě nedostatečně zpracované. Zabývá se jím například Pavel Zeman nebo Miloš Kárný. Pro tuto chvíli se však zdá, že v převaze zůstávají publikace popíračů, které v České republice vycházejí v poměrně velkém nákladu.

Cílem bakalářské práce je analyzovat popírače z pohledu funkcionalistického paradigmatu. Práce si klade ambici alespoň malým dílem přispět k poznání problematiky popírání holocaustu s ohledem na funkce, které popírači ve společnosti zastávají. Nehledá však vyčerpávající popis těchto funkcí, pouze poukazuje na základní směry, kterými se mohou ubírat. V první části představím základní charakteristiku hnutí a jeho stručnou historii se zaměřením na hlavní představitele. Pozornost bude věnována i dalším otázkám. Jaké jsou cíle a požadavky popíračů? Jaké metody používají pro jejich dosažení? Je jazyk, kterým popírači promlouvají, nějak specifický? Jak se jim daří vzbuzovat zdání vědeckosti? Vůči komu a proč se vymezují? To jsou otázky, které se pokusí tato práce zodpovědět.

2. Holocaust a jeho popírání

Je těžké definovat holocaust a neopomenout žádný z jeho aspektů.¹ Pojem samotný prošel dlouhým vývojem, než se ustálil v současném významu, který běžně používáme. Původ slova holocaust je odvozen z řeckého *olos*, což znamená celý, a *kaustos* nebo *kautos* znamenající pálit, spálit. Celý význam slova holocaust je pak „(celo)zápalná oběť“. Přestože pojem zpočátku neměl náboženský význam, později sloužil především k popisu pohanských rituálů. Během devatenáctého století se pak význam slova holocaust změnil na „kompletní zničení“ a bylo jím označováno víceméně jakékoliv masové vraždění, zejména to ze strany státu. Stejně bylo pojmu holocaust používáno i během druhé světové války. Koncem čtyřicátých let výraz začíná nabývat své exkluzivity a pojem holocaust je spojen s jednou konkrétní genocidou, totiž tou, kterou na židovském národě spáchalo Německo během druhé světové války. Tomuto spojení holocaustu a konkrétní události napomohlo mimo jiné i to, že v angličtině se slovo holocaust stalo jediným označením židovského utrpení během druhé světové války.²

Po celém světě se stalo, děje se či se bude dít bezpočet genocid. Jen málo z nich je popíráno,³ a pokud už popírány jsou, tak nikde ne v takovém rozsahu, jako je popírán holocaust. Holocaust však není jen jednou genocidou v řadě, je událostí v našich dějinách zcela výjimečnou. Mnoho lidí se domnívá, že holocaust je selháním moderní doby, událostí, která naprosto vybočila z toho, co známe pod pojmem civilizovaný svět. Podle Baumana (2003) však holocaust není popřením modernity, nýbrž jejím vrcholem. K naplnění této tragédie (a tím i naplnění osudu miliónu obětí) nebylo třeba ničeho jiného, než toho, co je v modernitě zakotveno, toho co dělá moderní společnost moderní. Jak říká Bauman, bez modernity by holocaust nebyl možným (2003: 46). Ti, kdo popírají holocaust, pak ve svém důsledku popírají vrchol

¹ V dalším textu bude holocaust zmiňován převážně v souvislosti s Židy. Během válečných let však byli stíháni i další skupiny obyvatel, ať už pro odlišný etnický původ, jako například Romové, pro své náboženství či politické přesvědčení, sem patří kupříkladu Svědci Jehovovi, socialisté, komunisté apod., nebo pro „odchylky od normálu“, jako třeba homosexuálové a mentálně postižení. Protože však popírání holocaustu vychází z antisemitismu a rasismu a zaměřuje se především proti Židům a jejich osudu během války, budu používat slovo holocaust v této souvislosti.

² Podle stránek United States Holocaust Memorial Museum

<http://www.ushmm.org/research/library/faq/details.php?topic=01#02> navštíveno 21. dubna 2007

³ Např. Turecko popírá vyvraždění Arménů během druhé světové války.

modernity a to, co přichází po něm. Odmítají pluralitní společnost s jejími základními principy, jakými jsou rovnost, dodržování lidských práv apod. (Zeman 2001)

V žádné definici holocaustu asi nemůžeme popsat všechny stránky této události. Shrnutí definice do těchto tří bodů používám proto, že právě na tyto aspekty se popírači holocaustu nejčastěji zaměřují:

1. Organizovaný program, jehož cílem bylo vyhubení Židů během druhé světové války.
 2. Vyhubení 6 miliónů Židů během válečných let.
 3. Záměr nacistů vyhubit židovskou populaci, který byl založen na rasové ideologii.
- (Mckinnon 2006)

Popírání holocaustu pak můžeme jednoduše charakterizovat jako popření těchto (ale i dalších) tezí. Přestože popírači samotní používají sami pro sebe označení revizionisté (anglicky revisionist nebo holocaust revisionist), mnozí akademici odmítají tento termín používat a nazývají je popírači (deniers). Někteří autoři pak celé hnutí označují jako negationismus.⁴ Deborah E. Lipstadt (2001) varuje před používáním označení revizionismus nebo revizionista hned ze tří důvodů. Jako první důvod uvádí to, že revizionismus označuje kontroverzní americkou historickou školu, která se zaměřovala na přezkoumávání dějin první a druhé světové války a role USA v ní. Dále je tímto termínem označován přístup k historii, jenž je zaměřen na americkou zahraniční politiku během studené války a je spojován s historikem Williamem Applemanem Williamsem. Oba dva přístupy byly postaveny na vědeckých důkazech a s dnešním „revizionizmem“ tedy popíráním holocaustu nemají nic společného. Lipstadt dále tvrdí, že jistá revize dějin je nezbytným předpokladem práce každého historika (Lipstadt 2001: 44-45). Podobně Austin (1996) konstatuje, že revizionismus, na rozdíl od hnutí popírání holocaustu, je legitimním vědeckým přístupem k historii, která je opětovně přehodnocována pomocí nových důkazů a materiálů, a také díky odstupu, často nemožného během samotné události. Podle Austina (1996) se pak revizionisté snaží o rozšíření a prohloubení našeho chápání dějin. (Austin 1996) Vidal-Naquet (1992) chápe revizi jako zcela přirozenou součást historie na rozdíl od popírání jakékoliv její části. (Vidal-Naquet 1992) Používání termínu revizionismus či revizionisté pro označení popíračů holocaustu pak může

⁴ Viz např. B. Bailer-Galanda, W. Benz, W. Neugebauer: *Die Auschwitzleugner Revizionistische „Geschichtslüge“ und historische Wahrheit*, Berlin 1996.

vést nejen ke zmatení, ale také k dojmu legitimnosti názoru, který popírači prosazují. Z těchto důvodů je v práci používáno označení popírači namísto revizionisté.

3. Popírání holocaustu jako sociální hnutí

Přestože existuje nespočet definic sociálních hnutí, můžeme obecně říci, že se jedná o sdružení organizací, skupin lidí nebo individuů, za jejichž společným jednáním stojí snaha o změnu ve společnosti. (Kaldor 2003: 82) Tato definice dobře popisuje popírače jakožto hnutí. Jedná se o společenství lidí, kteří jednájí ve snaze docílit změny moderní společnosti, vůči které se vymezují. Sociální hnutí můžeme nahlížet jako jednu ze složek globální společnosti. Kaldor (2003) dále pro sociální hnutí využívá pojmu „contentious politics“, který bychom mohli přeložit jako „sporná politika“. Tento výraz se vztahuje k lidem, kteří jsou nějakým způsobem vyloučeni z přístupu k institucím a z toho důvodu chovají tak, aby vyzývali autority. (Kaldor 2003) Sociální hnutí jsou chápána jako alternativa pohledu na občanskou společnost. Indikují současný stav společnosti a vystupují jako resistenční nebo inovativní síly, které umožňují jistou reflexi společnosti tím, že upozorňují na její nedostatky. (Melucci 1996). Cílem hnutí, jakými jsou popírači, je pak snaha změnit demokratické zřízení společnosti. Zde můžeme vidět popírače jako jasně se vymezující proti principům „One World“, pluralitní společnosti, stojící na liberálně demokratických základech.

Podle Melucciho (Melucci in Znebežánek 1997) vznikají sociální hnutí v reakci na střet dvou typů kódů. Prvním typem je kód, který vychází z individuálních potřeb. Druhý typ kódu je zakotven v dominantních kulturních vzorcích. Pokud dominantní kulturní trh působí na sociální skupiny tak, že jim již nezbývá prostor pro své vlastní kódy, poskytuje to těmto skupinám potenciál pro vývoj vlastních kódů. Popírání vyrůstá z potřeby reagovat na rychlý vývoj směrem od industriální k postindustriální společnosti, kterýžto vyvolává u určité skupiny pocity rozpadu identity. Dominantní kulturní trh představovaný hodnotami globální společnosti neposkytuje dostatek prostoru pro individuální potřeby jinak smýšlejících. Identita hraje podle Melucciho důležitou roli. (Melucci in Znebežánek 1997) Kolektivní identita je základem sociálních

hnutí. Melucci (1996) ji vidí jako neustále utvářenou či spíše vyjednávanou nejen mezi aktéry sociálního hnutí, ale také mezi hnutím a vnějšími činiteli.

3.1 Základní charakteristika hnutí

Přestože hnutí popíračů holocaustu je relativně široké a není jednotné, existují jisté všeobecné rysy, které mají různí popírači společné a které reagují na výše zmíněnou definici holocaustu. Evans (2002: 118-119) nachází čtyři základní tvrzení, o něž se popírači opírají:

1. Počet Židů zabitých za druhé světové války zdaleka nedosahuje oficiálního čísla 5 až 6 miliónů obětí. Počet židovských obětí druhé světové války se pohybuje v řádech několika tisíc, přičemž hlavní příčina jejich úmrtí byly nemoci a spojenecké bombardování.
2. Plynové komory nikdy neexistovaly a už vůbec jich nebylo používáno k usmrcení Židů.
3. Nikdo z nacistického vedení včetně Hitlera neměl v plánu Židy vyhubit. Jediné, co nacisté chtěli, bylo deportovat je na předem určená území.
4. Holocaust jako takový nikdy neexistoval, jedná se o spojeneckou propagandu, která byla dále udržovaná samotnými Židy ve snaze dosáhnout ekonomických nebo politických výhod.

Podobně shrnuje základní tvrzení popíračů holocaustu i Lipstadt (2001). Podle ní je ústředním programem popíračů snaha dokázat, že holocaust je pouhý mýtus, který má sloužit k zakrytí zločinů Spojenců⁵. Němci byli donuceni se přiznat k holocaustu díky poválečné nenávisti ostatních národů. Podle této myšlenky pak postupují popírači dále k tvrzení, že Židé ve skutečnosti nejsou oběti, ale naopak jsou těmi, kdo na celé věci nejvíce vydělali. Mýtem o holocaustu se jim podařilo vymámit mnoho miliard na válečných reparacích a založit vlastní stát Izrael. (Lipstadt 2001: 46-48)

⁵ Jako Spojence označujeme státy, které za druhé světové války bojovali proti mocnostem Osy, tedy především USA, SSSR a Velkou Británií.

3.2 Organizace hnutí

Jak už bylo řečeno, hnutí popíračů není na celosvětové úrovni jednotné. Popírání holocaustu nezůstalo pouze záležitostí USA a Německa. Své příznivce si našlo i v jiných zemích. V každé zemi se trochu liší ústřední témata popíračů, stejně jako jejich motivy. V Evropě se jedná hlavně o Francii a Skandinávii, ale centra popíračů jsou i v dalších evropských zemích. Ve Španělsku se popírači sdružují kolem Pedra Varela a organizace CEDADE (Circulo Espanol de Amigos de Europa), která mimo jiné poskytuje azyl popíračům stíhaným v jiných zemích. V Británii je hlavní postavou David Irving. Jsou zde také zřejmé nejen kontakty s USA a Kanadou, ale i s dalšími organizacemi v Evropě. Na Ukrajině tvoří páteř popírání Interregional Academy of Personal Management, která má blízké kontakty s popírači v jiných zemích. (Stephen Roth Institute 2006)

V Německu a Rakousku tvoří popíračské hnutí z části neo-nacisté a z části pak praví extremisti. (Bailer-Galanda 1997) Příznivce má také v Latinské Americe, Austrálii a Novém Zélandu. V Latinské Americe je hnutí silné především ve Venezuele, kde je popírání spojeno se stranou prezidenta Huga Chavéze, který opakovaně napadá jak Izrael, tak židovskou komunitu v zemi. (Stephen Roth Institute 2006) V arabských zemích pak nachází ohlas myšlenka nelegitimnosti státu Izrael. Popírání je často součástí oficiální politiky země a opírá se hlavně o tvrzení, že holocaust je mýtus stvořený židovskou propagandou. Tento mýtus umožnil Židům nezákonně vytvořit stát Izrael. Popírání tak funguje jako legitimizace boje proti Izraeli. (Küntzel 2007) Další zemí, kde myšlenky popíračů nachází své posluchače, je Japonsko. Zde se popírání holocaustu pohybuje v širším kontextu postoje země k vlastní minulosti. Japonsko se staví velmi „revizionisticky“ ke všem vlastním zločinům a má problémy vypořádat se s vlastní historií, jako je například zneužívání korejských žen během druhé světové války. (Lipstadt 2001: 34-37)

Jednotlivé buňky v různých zemích sice nejsou nijak oficiálně sdruženy nebo zastřešeny jednou organizací, je zde ale patrné jejich propojení. Různé texty či dokumenty z různých zemí jsou publikovány v dalších zemích, jednotlivým organizacím se dostává podpory od ostatních.

Spolu s poslední vlnou popírání, kterou Lipstadt charakterizuje jako bitvu o akademickou půdu (Lipstadt 2001: 231) nebo také jako snahu o proniknutí do

„hlavního proudu“ (Lipstadt 2001: 162), začali popírači v různých zemích zakládat „instituty“ nebo „výbory“. Mezi nejznámější a také zřejmě nejvlivnější patří Institute for Historical Review, australský Adelaide Institute nebo Committee for Open Debate on Holocaust (CODOH).⁶ Některé organizace pak schovávají popírání holocaustu pod roušku boje za občanská práva jako například Liberty Lobby. Samotné názvy, ve kterých jsou slova jako institut nebo výbor, odkazují k vědecké půdě a jsou součástí taktiky popíračů, která je vedena snahou působit seriózně a vědecky.

Ze všech institucí, které se programově zabývají popíráním holocaustu, je zde zmíněna ta nejvlivnější, tedy Institut pro historickou revizi. Další instituty a výbory fungují víceméně obdobně.

3.2. 1. Institut pro historickou revizi

V roce 1978 byl v Kalifornii v USA založen Institut pro historickou revizi (Institute for Historical Review – dále jen IHR) se sídlem v Orange County. Jedním z nejdůležitějších zakladatelů byl Willis Carto, zakladatel fašistického nakladatelství Noontide Press a několika pravicových extremistických organizací, jako je kupříkladu Liberty Lobby. (Bailer-Galanda 1997) Na svých vlastních internetových stránkách se institut prezentuje jako výzkumné centrum, jehož hlavním posláním je vzbuzovat větší povědomí společnosti o historii, a to především o historii 20. století, s přihlédnutím na její sociálně-politické aspekty, a nacházet příčiny a následky válek a válečných konfliktů.⁷ Prvním ředitelem a spoluzakladatelem institutu se stal Lewis Brandon, vlastním jménem William David McCalden, který se snažil přitáhnout k IHR mediální pozornost tím, že na konferenci pořádané institutem dal vyhlásit, že každému, kdo podá důkaz o používání plynových komor nacisty k vyhlazování Židů během druhé světové války, vyplatí padesát tisíc dolarů. V soudním procesu s Melem Mermelsteinem, přeživším koncentračního tábora Osvětim, pak institut prohrál a byl nucen zaplatit nejen zmíněnou částku, ale i odškodné za způsobenou bolest. (Novick 2001: 270)

⁶ V České republice se popírači soustředí kolem Národního vzdělávacího institutu (<http://www.vzdelavaci-institut.com/>) během roku 2005 pak tento institut distribuoval do českých škol brožuru Osvětim: fakta versus fikce, pro bližší info viz. http://www.holocaust.cz/cz2/news/2005/osvetim_fakta_fikce nebo http://www.msmt.cz/Files/PDF/HZ3366705Osvetimfaktaversusfikce_POŠUDEKHISTORIKU.pdf

⁷ <http://www.ihr.org/main/about.shtml> - navštíveno 18.4. 2007

Na stránkách IHR je možno objednat publikace nakladatelství Noontide Press⁸ Jednou z hlavních činností IHR je vydávání vlastního časopisu Journal of Historical Review. Toto periodikum zachovává formát, který napodobuje formát ostatních vědeckých časopisů, a uveřejňuje články nejen o holocaustu, ale i jiných témat, byť často spojených se druhou světovou válkou. Jsou zde například zveřejňovány apologety chování Japonska během druhé světové války apod. (Najarian 1997)

K čelním představitelům institutu patří přední popírači nejen z Ameriky, ale také z jiných zemí. Ti pak ve svých domovech tvoří jádro hnutí v dané zemi (například David Irving – Velká Británie, Ernest Zündel v Kanadě a další).

4. Historie a hlavní představitelé

Popírání holocaustu se od druhé světové války postupně rozvíjelo. Směřovalo od prvních pochyb o průběhu války a role jednotlivých států v ní, až po promyšlené popírání vyznačující se snahou působit vědecky. Měnily se přístupy i témata, které popírači využívali.

Ideový původ hnutí popíračů holocaustu můžeme vystopovat ještě v době před druhou světovou válkou. Sami se pokládají za následovníky skupiny, jež byla označována jako revizionisté. Popírači přejali toto označení, které odkazuje k seskupení historiků proslulých svým kritickým názorem na americkou účast v první světové válce. Jejich metody byly však na rozdíl od metod popíračů přísně vědecké. Revizionisté se snažili poukázat na nesprávnost převládajícího názoru – že viníkem první světové války je jen a pouze Německo. (Lipstadt 2001 56-59) Popírači si právě proto revizionismus oblíbili. Je to zavedený historický směr, jehož jméno si lidé spojují se seriózní vědou, a také se zabývá válečným a meziválečným Německem a jeho (ne)vinou. Jedinou vědeckou prací revizionistů zabývající se druhou světovou válkou byla kniha *The Origins of the Second World War* od A.J.P. Taylora (1961). Tato práce vycházela z toho, že Hitler původně neplánoval válku tak zdrucujících rozměrů. Taylor však nijak nepopírá válečné zločiny Německa. (Najarian 1997) Z původních revizionistů pak pouze Elmer Harry Barnes sklouzl během druhé

⁸ ke koupi jsou zde například Protokoly sionských mudrců, knihy Davida Irvinga apod.)

světové války k otevřené obhajobě nacismu, a bývá proto považován za původce hnutí popíračů.

V první fázi popírání, téměř ihned po druhé světové válce, ještě nešlo přímo o popření holocaustu jako takového, ale spíše o snahu zlehčit či očistit německé hříchy. Poukazovalo se na zločiny Spojenců, které byly srovnávány se zločiny nacistického Německa nebo naopak oproti nim vyzdvihovány. Díky politickému ovzduší nebylo dost dobře možné stavět se kriticky k holocaustu, docházelo však k obhajobě sociálního nacionalismu. Tato obhajoba nacházela své posluchače především u bývalých příslušníků vedoucích vrstev či wehrmachtu. Postupně se těžiště posunulo od kritiky zločinů Spojenců k popírání holocaustu. (Zeman 2001)

4.1 Maurice Bardèche a Paul Rassinier - první pochyby

Prvním, kdo začal zpochybňovat počet zabitých vězňů koncentračních táborů, byl Francouz Maurice Bardèche. Již dva roky po válce začal označovat Norimberský proces za zločinný, jako viníky druhé světové války uvedl Židy, a co je z hlediska popíračů holocaustu důležité, zpochybnil obrazové i jiné dokumentační materiály týkající se koncentračních táborů a jako první také přišel s myšlenkou, že plynové komory se používaly pouze k dezinfekci. (Lipstadt 2001: 77-78) Bardèche byl však až přespříliš otevřeným antisemitou a netajil se svou podporou nacismu, proto není dnes popírači holocaustu často zmiňován. Jeho jméno je totiž očividně spojeno s fašismem. Ale ani to popíračům nebrání používat některé jeho argumenty.

Jedním z prvních popíračů, jakýmsi „otcem zakladatelem“, se stal Francouz Paul Rassinier, sám přeživší koncentračních táborů Buchenwald a Dora. Rassinier byl v době války aktivně zapojen do komunistického odboje, což vedlo k jeho uvěznění. V táboře byl často napadán spoluvězni. To, spolu s relativně lehkou prací na ošetřovně a dobrým zacházením ze strany jeho nadřízeného SS důstojníka, zřejmě vedlo k jeho podpoře nacistů. Ve svých knihách popírá očitá svědectví přeživších, existenci plynových komor, a stejně jako Bardèche svaluje vinu za válku na Židy. (Bailer-Galanda 1997) Rassinier původně popíral pouze exterminační politiku ze strany Německa. Zabíjení Židů a dalších vězňů připisoval jednotlivým lidem a jejich vlastní iniciativě. Později již popíral i samotnou existenci plynových

komor. Bardèche spolu s Rassinierem některými svými výroky a tezemi položili základy popírání holocaustu.

Sociální hnutí do roku 1970 podle Mary Kaldor (2003) navazují na předmoderní formy protestů. Postupně směřují ke společnému jednání za účelem změny ve společnosti. Na příkladu první fáze vývoje hnutí popíračů je vidět i další rys, který Kaldor připisuje hnutí v tomto období, tedy jistou násilnost či agresivnost, jíž komunikují své cíle. (Kaldor 2003) Popírači začali ve padesátých a šedesátých letech vytvářet sítě, nejprve jen lokální, později širší. Zároveň však jejich první projevy byly nijak nepodloženým popřením, které často uráželo a zesměšňovalo výpovědi očitých svědků.

4.2 Austin J. App, Arthur R. Butz a Robert Faurisson aneb druhá vlna

V padesátých letech již popírači začali přímo popírat holocaust jako takový, výrazného impulzu se jim dostalo hlavně v sedmdesátých letech, kdy vyšlo několik knih a brožur, které holocaust popírají. Pro hnutí v tomto období je charakteristické, že pro vyjádření svých cílů a zájmů využívají média či nenásilné akce. (Kaldor 2003) Na počátku nové fáze hnutí stojí útlý spis bývalého příslušníka SS Thiese Christophersena. Ten pracoval v jedné z poboček osvětivského tábora a ve své knize *Die Auschwitz- Lüge*, vydané v roce 1973, popřel existenci plynových komor. Dalšími zdroji pak byly knihy Wilhelma Stäglicha *Der Auschwitz-Mythos - Legende oder Wirklichkeit?* z roku 1979 a Ericha Kerna *Die Tragödie der Juden. Schicksal zwischen Propaganda und Wahrheit*, která vyšla ve stejném roce. (Zeman 2001)

Jedním z představitelů této rané fáze je Austin J. App, potomek německých přistěhovalců. Tento učitel angličtiny přispěl hnutí popíračů především formulací osmi základních axiomů, z nichž vychází základní postuláty hnutí. Tato tvrzení jsou v podstatě rozšířením základních tezí hnutí zmíněných výše. Prvním z nich je, že konečné řešení nikdy neznamenal exterminaci Židů, ale pouze jejich odsun. Dále sem patří tvrzení, že na území Německa nikdy neexistovaly plynové komory, plynové komory v Osvětimi sloužily čistě k dezinfekčním záměrům. Za většinu pohřešovaných Židů nese zodpovědnost sovětská a ne německá vláda, a pokud už byli nějací Židé v Německu a na ovládaných území zabití, jednalo se o zločince. To,

že je celý holocaust podvod, dokazuje nejlépe chování Izraele a židovských vědců, kteří nejen, že nedokáží přesně určit počet mrtvých, ale také nedokáží podat přesvědčivý důkaz o holocaustu, a Izrael schválně neumožňuje přístup do svých archivů. (Lipstadt 2001:134-136) ⁹

App začal s kritikou Spojenců již během války a projevoval silné sympatie vůči Německu. Ve své knize *The Six Million Swindle* vydané roku 1973 tvrdí, že minimálně půl milionu Židů, kteří měli zemřít v plynových komorách, uprchlo do Izraele, a že dalších několik set tisíc Židů žije nelegálně v Americe. Také připsal vinu za holocaust židovským médiím, podporovaných jak Američany, tak Brity a Rusy, ve snaze odpoutat pozornost od vlastních válečných zločinů. (Evans 2002: 115)

Největší vliv v celém hnutí má pravděpodobně Arthur R. Butz, profesor inženýrství na Chicago's Northwestern University. Butz napsal knihu, která se na první pohled neliší od vědeckých publikací, ¹⁰ a tím posunul popírání o další stupeň dál a ukázal ostatním popíračům novou cestu. V *The Hoax of the Twentieth Century*, publikované v roce 1976, tvrdí stejně jako App, že velká část domněle mrtvých Židů žije ilegálně v USA. (Zeman 2001) Toto své tvrzení obhajuje tím, že Památník Jad Vašem nikdy nedokázal shromáždit šest milionů jmen Židů zabitých během války. Ve své další argumentaci se opírá o slovník nacistického válečného vedení, které pro zastření svých zločinů používalo eufemistická vyjádření. Skoro samozřejmostí je pak zmínka o židovském spiknutí, které propaguje myšlenku holocaustu pro svůj vlastní zisk. (Evans 2002:116)

Francouz Faurisson, bývalý univerzitní profesor francouzské literatury, svůj zájem soustředil na dokázání toho, že plynové komory v Osvětimi ani nikde jinde neexistovaly. (Lipstadt 2001: 205) Faurisson stanul kvůli svým výrokům několikrát před soudem. Podobně jako někteří další popírači připouští, že během války docházelo k vraždění Židů, to však probíhalo hlavně na východní frontě pod vlivem Rusů, nikoliv Němců. (Evans 2002)

Butz je hlavním představitelem toho, co Zeman (2001) označuje za druhou vlnu revizionizmu. Podle něj má tato druhá vlna podobu:

⁹ Pro porovnání a vysvětlení viz Lipstadt, D. 2001. Popírání holocaustu – sílící útok na pravdu a paměť. Praha, Nakladatelství Paseka

¹⁰ Kniha má rozsáhlý poznámkový aparát a další náležitosti vědecké publikace

(A)ntisemitismu a jde o politicky motivované popření holocaustu a hrubé urážení židovských obětí. Ve skutečnosti je metaforou pro odmítání pluralitní (multikulturální) společnosti, odmítání principů rovnosti, respektování rovných práv bez ohledu na původ a přesvědčení a přitakávání autoritativismu a rasismu. (Zeman 2001)

Touto revizí se popírači podle Zemana zbavují pocitu studu za zločiny spáchané Německem. Popírání se pak opírá o tři základní argumentační linie – popření toho, že k zabíjení docházelo na základě rasových důvodů, popření plynových komor a hromadného pálení mrtvol. Poslední linií, po které se popírači vydávají, můžeme nazvat „hrou s čísly“, tedy manipulací s počtem obětí. To, že se argumentace popíračů týká nejčastěji Osvětimi, má svůj důvod, který spočívá v tom, že právě v Osvětimi zemřelo nejvíce lidí a zároveň z ní vyšlo nejvíce očitých svědků. Osvětim je tak jakýmsi symbolem holocaustu samotného. (Zeman 2001)

4.3 Ernest Zündel a poslední fáze

Třetí a zatím poslední fázi ve vývoji hnutí, tak jak ji rozeznává Zeman (2001), zahájil v roce 1984 proces s Ernestem Zündelem, německým občanem, který má v Kanadě status imigranta. Zündel byl obžalován kanadskou vládou z podněcování antisemitismu. Toho se měl dopustit šířením a vydáváním materiálů, o nichž věděl, že jsou nepravdivé. Zündel, jež ve svých knihách nejen že popírá holocaust, ale také hovoří o spojení nacistů s UFO (Evans 2002: 122), byl v roce 1985 odsouzen k patnácti měsícům vězení, trest však byl z důvodu procedurálních pochybení odložen. Před soudem znovu stanul v roce 1988. (Lipstadt 2001) Na Zündelových oficiálních stránkách je tento proces označován za první přiblížení se skutečné debatě o záležitostech holocaustu. Dále je zde zmiňováno, že během procesu podal tým lidí kolem Zündela „jednu z nejvíce působivých sbírek důkazů kdekoliv v této kapitole historie.“¹¹

Touto sbírkou důkazů je míněna především takzvaná Leuchterova zpráva. Fred Leuchter, který neoprávněně používá titul inženýra a odborníka na plynové komory, kteréžto označení přebírají i ostatní popírači, byl „naverbován“ na podporu Zündelovy obhajoby Davidem Irvingem a Robert Faurissonem.

¹¹ Přeloženo z originálního: one of the most impressive collections of evidence anywhere on this chapter of history on-line text na http://www.zundel.org/zundel_persecuted/who_is_zundel.html, navštíveno 18.4.2007

Leuchter navštívil během sedmi dnů 25. 2. - 3. 3. 1988 koncentrační tábory v Osvětimi a Majdanku. Spolu s kameramanem, kresličem, tlumočnickem a vlastní manželkou odebral pak bez dovolení a bez dalších svědků vzorky z plynových komor v Osvětimi-Birkenau. Po měsíci následovalo 132 stránkové shrnutí pod názvem *Leuchterova zpráva: inženýrská zpráva o údajných popravčích plynových komorách v Osvětimi, Birkenau a Majdanku v Polsku*, ve které chemickou analýzou dokazuje, že v Osvětimi se nemohl Cyklon-B používat k vraždění. (Zeman 2001) Přestože během procesu s Zündelem byl Leuchter shledán nezpůsobilým provádět chemickou analýzu a zpráva byla zpochybněna jak z metodologického hlediska, tak i v dalších ohledech – jako je například Leuchterova neznalost historických údajů (Lipstadt 2001: 206-212), byla zpráva popírači prohlášena jako definitivní důkaz toho, že holocaust nikdy neproběhl. (www.zundelsite.org)

Zeman označuje právě vydání Leuchterovy zprávy za okamžik, kdy začala zatím poslední fáze popíračského hnutí, která pro své cíle využívá pseudovědecké důkazy z oblasti přírodních věd. Dalším takovým počinem byla tzv. Rudolfova zpráva od německého diplomovaného chemika Germara Rudolfa, zveřejněná pod názvem *Gutachten über die Bildung und Nachweisbarkeit von Cyanidverbindungen in den Gaskammern von Auschwitz* v roce 1991. Výsledek byl podobný jako v případě Leuchtera – zpráva nebyla přijata jako důkazní materiál a Rudolf byl propuštěn z Institutu Maxe Plancka ve Stuttgartu. (Zeman 2001)

Na Leuchterovu zprávu reagoval v roce 1989 Jean-Claude Pressac, který vystudoval farmacii, sepsáním *Auschwitz: Technique and Operation of the Gas Chambers*. Pressac byl původně kolegou Roberta Faurissona, poté co zjistil, že Faurisson některé důkazy pro svá tvrzení falšuje, opustil řady popíračů a provedl vlastní výzkum v Osvětimi. Jeho pojednání vyvrátilo závěry Leuchterovy zprávy.¹²

David Irving, původně řadový popírač, získal díky soudním procesům popularitu mezi přívrženci popírání. Irving, ač nemá žádné akademické vzdělání ani v oblasti historie ani v jiných oborech, je britský autor historických knih o druhé světové válce, ve kterých se především snaží popřít jakoukoliv Hitlerovu účast na konečném řešení. Irving, narozený v roce 1938, se k popírání dostává poměrně pozdě, až koncem osmdesátých let minulého století, a jako plný popírač vystupuje až

¹² Podle <http://www.holocaustdenialontrial.com/mjud.html>

během Zündelových procesů. Evans (2002) se domnívá, že za tímto obratem stojí fascinace Hitlerem, která naplno propukla během hledání důkazů pro Zündelovu obhajobu. (Evans 2002: 122)

5. METODY POPÍRAČŮ

Pro prosazení svých cílů používají popírači holocaustu rozličné prostředky s větším či menším úspěchem. Spolu s nástupem třetí fáze popíračského hnutí tyto metody směřují především k tomu, aby materiály, dokumenty a prohlášení působily vědecky věrohodně. Změnila se i rétorika popíračů, od původního, někdy až zcela vulgárního a důkazy nepodloženého prostého popření (Maurice Bardèche) po promyšlené popírání postavené na „vědeckých“ materiálech a důkazech.

5.1 Vzbuzování zdání vědeckosti

Ve třetí fázi, do které hnutí vstoupilo podle Zemana během procesu s Ernestem Zündelem (Zeman 2001), je stále více očividná snaha popíračů vzbudit zdání zavedené historické školy. Zakládají instituce a vydávají periodika, která na první pohled splňují požadavky vědecké práce. V jejich časopisech nacházíme i jiná témata než čistě jen holocaust, jejich úprava se neliší od jiných vědeckých časopisů. (Lipstadt 2001) Na svou podporu povolávají do svých řad i odborníky z jiných než historických oborů (například chemika Germara Rudolfa) nebo za odborníky někoho označují (případ Freda Leuchtera).

Aby vystupovali před veřejností jako seriózní vědci, často také popírají jakékoliv spojení s extrémistickými hnutími. Svá zkoumání prezentují před veřejností jako nezištnou snahu přispět k poznání dějin lidstva. (Bailer-Galanda 1997) Další taktikou, jak vzbudit dojem seriózní vědy, jak už bylo řečeno, je striktní používání označení revizionismus či revizionista ze strany popíračů. Popírači se tak snaží naroubovat své hnutí na zavedenou historickou školu. Navíc slovo revizionismus vzbuzuje opravdu dojem nějakého vědeckého směru, daleko více než popírání nebo popírači, kterážto slova jsou spíše hanlivého nádechu.

Další taktikou je používání vysokoškolských titulů. Někteří popírači sice titul skutečně mají, většinou se však jedná o titul z jiného oboru, než je historie (to však není často zmiňováno), jako u Arthura Butze, který je elektroinženýrem. Někteří popírači titul používají neoprávněně. Příkladem budiž samozvaný inženýr Fred Leuchter nebo jako historik označovaný David Irving, který však historii nikdy nedostudoval. (Lipstadt 2001) Ve snaze zaštitit se vědeckými autoritami používají popírači i různé citace uznávaných vědců a historiků, třeba odborníka na druhou světovou válku a holocaust Raula Hilberga. Citace jsou však v těchto případech upravovány nebo vytrženy z kontextu tak, aby podpořily argumentaci popíračů. (Bailer-Galanda 1997)

Stále oblíbenější se stává pořádání různých konferencí. Mediálně velmi sledovaná byla konference v Íránu, která se konala v prosinci 2006 pod záštitou samotného íránského prezidenta Ahmadínežáda a přes odmítnutí většiny západních států a OSN. (Küntzel 2007)

Hlavním nedostatkem popíračů je to, že nepřistupují ke svému zkoumání pomocí vědecké metody důkazů. Vědeckost jejich prací je pak opravdu jen pouhým zdáním. Popírači holocaustu tak pomíjí svědectví očitých svědků, přeživších (a to dokonce i ta svědectví, která podali bývalí příslušníci SS, pokud vypovídají proti tvrzením popíračů), historiků a dalších odborníků na holocaust či druhou světovou válku. Tato svědectví jsou považována za nepravdivá, zmanipulovaná nebo jsou vydávána za součást židovské propagandy. Stejně tak jsou pomíjeny úřední dokumenty a vizuální materiály, jako jsou fotky či filmy. Někdy také hledají oporu v úředním jazyku byrokratického nacistického Německa, které používalo pro choulstivé otázky své politiky eufemistické výrazy, jako bylo např. „konečné řešení“ – což znamenalo vyhlazení Židů. (Kárný 1998)

5.2 Dokumenty a historické materiály

Další taktikou je produkce různých dokumentů a historických materiálů. Jedním z nejdůležitějších je Leuchterova zpráva, pseudovědecká forenzní analýza vzorků z Osvětimi. Fred Leuchter byl soudem shledán jako zcela nekompetentní provádět takovýto výzkum. (Lipstadt 2001) Dalším dokumentem byla zpráva Germara Rudolfa, který na rozdíl od Leuchtera má příslušné vzdělání, nicméně ve

svém výzkumu se dopustil mnoha chyb a výsledky upravil tak, aby se shodovaly s prohlášeními popíračů.¹³

Popírači se ve svých materiálech také často zaměřují na počty zabitých Židů. K tomuto účelu jim slouží různé statistiky z doby před válkou a po ní, které jsou záměrně špatně interpretovány (například se nebere v ohled změna velikosti území jednotlivých států – stav před, během a po válce se často velmi lišil). Jsou popírány historické dokumenty, které se přímo či nepřímo zmiňují o počtu zabitých nebo „odsunutých“ Židů, a to i ty nacistické. S pomocí dokladů o tom, že nebylo možné provádět vraždění v takovém měřítku (opět Leuchterova zpráva), pak popírači odhadují „přesné počty“ zabitých Židů, které málokdy překračují řády několika tisíc. (Kárný 1998) Pokud už je připuštěno, že nějací Židé za války skutečně zemřeli, je toto tvrzení následováno vysvětlením, že mrtví Židé zemřeli z nejrůznějších důvodů, jako jsou nemoci, spojenecké bombardování a občas je připuštěno, že Němci opravdu několik stovek Židů zabil, protože se jednalo o špióny nebo zločince. (Evans 2002)

Mezi materiály, které popírači také používají, jsou i fotografie. Na leteckých snímcích z Osvětimi ukazují, že plynové komory neexistovaly. Jde kupříkladu o brožuru *Osvětim: fakta versus fikce*, která byla rozesílána do českých škol v roce 2005 Národně vzdělávacím institutem.

5.3 Druhá strana sporu

Popírači o sobě často prohlašují, že jsou pouze druhou stranou oficiálního výkladu historie. Fay (2002) se domnívá, že v současnosti převládá ve společnosti to, co nazývá relativismem. Relativismus vysvětluje jako společenské prostředí nebo spíše současný diskurz ve společnosti, ve které převažuje mínění, že každý názor má stejnou hodnotu. V této společnosti je nutné dát prostor každému, kdo přichází s nějakým názorem, ať už se nám jeví (a tím nám je míněno subjektivně) jakkoliv. (Fay 2002) Toho popírači dokáží chytře využívat. Najarian (1997) tvrdí, že hnutí popíračů získává svou legitimitu už jen proto, že vystupují (a ve svém důsledku i jsou) jako alternativa k oficiální historii druhé světové války. Tento přístup společnosti

¹³ Obě dvě zprávy jsou dostupné na internetových stránkách www.ihr.org, v češtině na <http://www.vzdelavaci-institut.com/>, zkontrolováno k 28.4. 2007

vychází podle Najariana z dlouho zavedeného argumentu dvou stran, z něhož čerpá britská tradice. Pravda se tak hledá kdesi uprostřed mezi dvěma extrémy. (Najarian 1997).

Taktika „druhé strany sporu“ je podporována i tím, že popírači označují oficiální historiky za „exterminacionalisty“. (Lipstadt 1991) Tato slovní hříčka vychází z toho, že zatímco popírači neuznávají miliony mrtvých, oficiální historici přinášejí důkazy o exterminaci – vyhubení. Stejně tak v jejich rétorice hraje důležitou roli slovo holocaust. Tento pojem je buď zesměšňován různými slovními hříčkami (Holocost, Holohoax, Holocauš, česky Holokult apod.), nebo je odmítán jako vykonstruované slovo bez historie. Někteří autoři popírači pak používají ve svých textech pro holocaust slovo „newspeak“.

Lipstadt (2001) důsledně odmítá považovat popírače za druhou stranu sporu. Tvrdí, že uznáním popíračů jako druhé strany, jim poskytujeme z jejich strany žádoucí legitimizaci. Nic pak nebrání považovat jejich hnutí za alternativu k oficiální historii. (Lipstadt 2001) Jakékoliv vystoupení v oficiální debatě, kde by proti sobě stál popírač holocaustu a odborník na holocaust, by pro popírače znamenalo vítanou publicitu. (Lipstadt 2003) Proto vítají i soudní procesy s jednotlivými popírači,¹⁴ které i když pro samotné obviněné nedopadnou dobře, přitáhnou pozornost veřejnosti k jejich hnutí. Stejně je to pak s kritikou od známých historiků nebo dalších vědců. Jakmile totiž někomu stojí za to, vyslovit svůj názor k popírání holocaustu, vlastně tím vyjadřuje to, že nesouhlasí s nějakým odlišným názorem. To v překladu znamená, že označuje popírače a sám sebe za dvě strany jednoho sporu. Navíc jakákoliv kritika může být popírači zneužita nebo převedena do jiného kontextu.

5.4 Popírání a Internet

Pro své účely popírači hojně využívají médií, především internetu, který je pro ně přitažlivý hlavně tím, že je jen obtížně kontrolovatelný. Podle popíračů je totiž internet posledním místem, které se Židům nedaří cenzurovat. Internet poskytuje takřka neomezený prostor pro prezentaci jakýchkoliv myšlenek. V poslední době se

¹⁴ Proces s Davidem Irvingem- odsouzen v Rakousku v roce 2006, s Ernestem Zündelem v roce 2005 v Německu, Siegfriedem Verbeckem ve stejném roce v Holandsku a Germarem Rudolfem v Německu. Podle Stephen Roth Institute 2006.

tak internet stává významným a dalo by se říci i hlavním prostředkem hnutí popíračů. Internet je totiž ideálním místem, které umožňuje prezentovat nejen názory ale také publikace, je zde možné uveřejňovat a sledovat videa, objednávat knihy a časopisy, stahovat materiály a publikace, chatovat s ostatními příznivci hnutí, zkrátka být v neustálém interaktivním kontaktu, a to vše ze zdánlivého bezpečí a anonymity domova.

Takřka každý významnější popírač má na internetu vlastní stránku, stejně jako instituty a výbory hnutí. Na stránkách Davida Irvinga (www.fpp.co.uk) a Ernesta Zündela (www.zundelsite.com) nacházíme pravidelné informace z probíhajících soudů, podané z pohledu popíračů, či dopisy z vězení a výzvy, které volají po propuštění, nebo žádosti finanční podpory.

Používání internetu skupinami propagujícími rasismus, antisemitismus a jiné extrémní názory všeobecně je stále rozšířenější (anglicky se takovéto stránky nazývají hate sites). Liga proti hanobení (Anti-Defamation League, zkráceně ADL) varuje před rychlým nárůstem takovýchto stránek. Tvrdí také, že počet stránek, které se zabývají popíráním holocaustu, se zvětšují nejrychleji. Internet také umožňuje, a mnohé stránky toho využívají, propojení mezi jednotlivými stránkami, které mohou odkazovat jedna na druhou nebo sdílet publikace. (Anti-Defamation League 1997) Webové stránky mohou také sloužit k náboru nových členů. Nábor je zaměřen především na mladé lidi, kteří internet využívají. (Capitanchik, Whine 1996)

Pro popírače je velmi výhodné zveřejňovat své stránky na serverech, poskytovaných pro studijní účely studentům či učitelům univerzity. Získají tím hlavičku univerzity v záhlaví stránky. To opět přispívá ke zdání toho, že propagovaná myšlenka má vědecký základ. V roce 1996 toho využil Arthur Butz, který umístil své stránky na webový server Northwestern university určený pro studijní účely studentů a také zaměstnanců školy. Univerzita stránky nezrušila, ale vydala prohlášení, kterým se od obsahu stránek distancovala, toto prohlášení se však objevovalo pouze na serveru univerzity, nikoliv přímo na stránkách Butze. Ti, kteří stránku navštívili přímo, a ne přes univerzitní server, viděli pouze hlavičku univerzity. (Anti-Defamation League 1997)

Na internetu se objevují i volně dostupné hry s rasistickými či antisemitskými motivy. Tyto hry se od původních nenáročných vyvinuly ve velmi promyšlené. Jejich

autorům nejde o zisk, ale o šíření rasistických myšlenek či postojů.¹⁵ (Capitanchik, Whine 1996)

Tyto nenávistné stránky fungují na internetu víceméně nekontrolovaně. Pro běžného uživatele (tedy pro toho, kdo tyto stránky cíleně nevyhledává) existují dvě možnosti, jak se k nim dostat. Buďto narazí na odkaz, který na stránku odkazuje, nebo se k ní dostane náhodou při hledání něčeho jiného. Z tohoto hlediska se jeví nebezpečné právě stránky popíračů, které působí velmi seriózně, často také s názvem „institut“ nebo „výbor“.

6. Funkce popíračů holocaustu ve společnosti

Popírání holocaustu může ve společnosti plnit různé funkce. Cíle a požadavky popíračů mohou být skrze popření obhájeny, může jim být dodána legitimita. Popírání se čím dál častěji objevuje v některých arabských zemích spolu s tím, jak se přiostrňují střety mezi nimi a Izraelem. Pravicový extremisté se popřením holocaustu snaží obhájit svou vizi sociálního nacionalismu. Stejně tak funguje popírání jako jedna z možných vizí světa a jeho historie.

6.1 Legitimizační funkce popírání holocaustu

Popřením toho, že nacistickým Německem bylo zabito několik miliónů lidí, ať už se jednalo o Židy nebo ostatní osoby zařazené pod nálepku „nepohodlný občan“, mohou popírači docílit legitimitnosti vlastních požadavků a cílů. Popření holocaustu jim umožňuje napadat některé důsledky druhé světové války. Jedním takovým důsledkem je podle popíračů i založení Izraele. Ten je podle nich postaven na vině, kterou svět cítí za holocaust. Popřením holocaustu mohou popírači také docílit legitimizace minulosti, která není takovou, jakou by si přáli mít. Dalším důsledkem druhé světové války je i zavržení sociálního nacionalismu. Popíráním holocaustu mohou docílit delegitimizaci Izraele, obhájit sociální nacionalismus nebo vytvořit novou minulost.

¹⁵ V ČR se například během aféry v Matiční ulici objevila na internetu hra „Zabij si svého cikána.“

6.1.1 Legitimizace boje proti Izraeli

Již od vzniku Izraele v roce 1948 vedou arabské státy boj proti tomuto státu. Popírání holocaustu v arabských zemích (ale nejen v nich) sleduje dva hlavní cíle. Prvním z nich je, jak již bylo řečeno, ospravedlnění boje proti tomuto státu, druhým cílem je pak destrukce Izraele. Podle popíračů je holocaust jediným důvodem existence Izraele.

Popírání holocaustu má v mnoha arabských zemích funkci legitimizace boje proti Izraeli, či jinými slovy delegitimizaci tohoto židovského státu, který slouží jako domov převážně Židů. Ne každý muslimský stát holocaust popírá, stejně jako ne všichni muslimové s popíráním souhlasí. Jordán, Maroko a Pákistán například podpořili vyhlášení Organizace spojených národů 27. ledna za Den Holocaustu - Holocaust Remembrance Day. (Stephen Roth Institute 2006)

Další arabské státy však již holocaust popírají. Přesto nebylo ještě před nedávnem přímé popírání holocaustu v muslimských zemích zakotvené tak silně jako kupříkladu v Americe nebo Evropě. Dříve až tolik nezáleželo, jakými prostředky je bojováno proti Izraeli a Židům obecně. Dnes je viditelná snaha boj oficiálně zaštitit. V posledních letech došlo ke spojení anti-sionistické a anti-semitistické rétoriky s popíráním holocaustu. Během devadesátých let minulého století podobnou rétoriku převzala většina islamistických hnutí. Zvlášť patrný je pak tento trend po 11. září 2001. (Stephen Roth Institute 2006)

Zásluha za toto šíření je kladena na Rogera Garaudiho, francouzského konvertity k islámu, který šířil myšlenky revizionizmu v muslimských zemích. (Paz 2000) Popírači v arabských zemích se většinou nesnaží produkovat vlastní „důkazy“ o neexistenci holocaustu, přebírají již hotové od popíračů ze Západních zemích, například od Davida Irvinga a Arthura Butze apod. Je také paradoxní, že se můžeme setkat jak s oslavou holocaustu, jako pokusu zbavit svět Židů, tak s jeho naprostým odmítáním, často vysloveným téměř jedním dechem. První takové rozpolcené nadšení se projevilo během procesu s Adolfem Eichmanem v roce 1961, kdy se v arabském tisku v Egyptě, Sýrii a Libanonu objevily zprávy, které vyjadřovaly sympatie k Eichmanovi a zároveň litovaly, že vymýcení Židů nebylo dokončeno. (Arendt 1995) Logika promluvy pak postupuje od prohlášení, že se žádný holocaust nikdy neodehrál, k povzdechnutí, že je škoda, že nacisté svůj program na vyhlazení Židů nestihli dokončit. Küntzel (2007) se domnívá, že připuštěním toho, že holocaust

se konal, dostávají radikální islamisté do ruky zbraň v podobě precedensu, který ukazuje, že vyvraždění Židů možné je. (Küntzel 2007) Proto je volena tato rozpolcená rétorika. Hlavní je boj proti Izraeli a až tak nezáleží na tom, zda a jak bude legitimizován.

Silné proti-izraelské nálady v Palestině jen živí popírání holocaustu. Bývalý palestinský premiér Mahmoud Abbas ve své diplomové práci, kterou publikoval v roce 1984, popřel 6 miliónů židovských obětí druhé světové války a hovořil o tom, že počet obětí byl menší než milión. (Malone 2003) V Palestině je spíše než popírání holocaustu zmiňováno to, že Židé se chovají k Palestincům stejně, jako se chovali k Židům nacisti za války. (Paz 2000)

V některých státech se popírání stává oficiální politickou zbraní země, tak jak je tomu v Íránu. Íránský prezident Ahmadínežád při oficiálních vystoupeních holocaust otevřeně popírá. Během dvou dnů v prosinci 2006 hostil Írán konferenci popíračů holocaustu. Na této konferenci se sjeli popírači z celého světa s oficiálním cílem – prozkoumat holocaust. Objevili se zde i příslušníci židovské skupiny Neturei karta. Stoupenci této skupiny bojují proti sionismu a ustanovení státu Izrael, který neuznávají. To dobře zapadá do rétoriky Ahmadínežáda. Ten ve svých projevech místo slova Žid či židovský používá označení sionista, sionismus. (Küntzel 2007) Dává tak najevo, že nejde o nenávist vůči Židům, ale jen a pouze vůči Izraeli. Přítomnost Neturei karta na konferenci poskytla popíračům dobré alibi v případě obvinění z antisemitismu.

Arabský svět v čele s Íránem popíráním reaguje na stále vyhocenější problematiku Západ versus islám. Odhalil to, že pro Západ, z pohledu muslimů frivolní a bez zábran, existuje jen málo tabu, o kterých se nežertuje. Jedním z těchto tabu je holocaust, citlivé téma v Evropě i Americe. Je možno vést spory a debatovat o některých aspektech holocaustu, ale ne ho popírat.¹⁶ Kulturní zázemí a vývoj Evropy se značně liší od kulturního zázemí a vývoje muslimských států. V současnosti, kdy vlivem globalizace dochází k stále užšímu propojení světových vazeb, kdy jednotlivé události se ovlivňují nezávisle na čase a prostoru tak, jak o tom píše Giddens v knize *Důsledky modernity* (1998), dochází k intenzivnějšímu střetu

¹⁶ Poměrně dobrou ukázkou je výstava obrazů, která provázela právě konferenci popíračů holocaustu v Íránu v prosinci 2006. V reakci na karikatury uveřejněné v dánském tisku zde umělci nejen z arabských zemí napadají symboly Západu a dokumentují spojení USA a Izraele ve snaze ovládnout svět – blíže viz. <http://www.irancartoon.ir/gallery/album48?page=1>.

mezi těmito oblastmi. Vytvořením odlišné reality v podobě světa, kde holocaust nikdy neproběhl, tak není ovlivněn jen muslimský svět, ale v důsledku i euroamerická civilizace. Izrael funguje jako styčný bod. Přímo v Íránu, který je z celosvětového hlediska poměrně významnou zemí se zásobami ropy a zemního plynu, hraje roli i to, že jde o zemi s jaderným programem, která si uvědomuje svou sílu v regionu.

Pokud se podaří popírání holocaustu zcela legitimizovat v myslích lidí, docílí se toho, že nejen že Izrael bude viděn jako zcela nepřístupný, ale bude požadována jeho okamžitá eliminace. Popírání holocaustu tak není snahou změnit minulost, ale skrze její konstrukci připravit cestu do budoucnosti, která povede k nové genocidě Židů.

6.1.2 Legitimizace vlastní minulosti

Jednou z funkcí, kterou popírání holocaustu ve společnosti plní, je snaha o legitimizaci minulosti, buďto vlastní, nebo minulosti vlastního státu. Popření může fungovat jako způsob vyrovnání se s pocity viny, které tato minulost přináší. Na příkladu Německa a Japonska ukážu, jak legitimizace vlastní minulosti probíhá.

Německo

Německo vyšlo z druhé světové války jako poražený stát, navíc zatížený na dlouhou dobu tím, co během uplynulých let spáchal. Popírání v Německu má kořeny již v první světové válce. Takzvaný říšský revizionismus se věnoval versailleskému diktátu a byl později využíván i Hitlerovou politikou. (Zeman 2001) Němečtí popírači tak měli na co navazovat, alespoň tedy ideově. V poválečném období bylo takřka nemyslitelné, aby Němci projevovali nějaké výhrady vůči důsledkům války, natož pak aby třeba popírali holocaust.

Protože však obnova neprobíhala tak, jak si mnozí představovali, začali se stále slyšitelněji ozývat bývalí nacističtí funkcionáři. Ti poukazovali na výhody nacionálně socialistického státu. Takovéto myšlenky našly sluchu u těch vrstev obyvatelstva, kterým po válce výrazně klesla životní úroveň. Základem pro „revizi války“ se staly vzpomínky několika představitelů nacistické éry (Zeman 2001). Podstata popírání v Německu a v Rakousku je směřována na revizi vlastní minulosti a také na revizi minulosti vlastního státu. Hlavními tématy jsou obviňování Spojenců,

že válku sami vyvolali, a obhajoba nacionálně socialistického státu. Vina je pak přičítána jak Spojencům, tak Židům. (Bailer-Galanda 1997)

V sedmdesátých letech dochází k výrazné radikalizaci jak pravicových, tak levicových extremistických hnutí. (Bailer-Galanda 1997) Pro tato hnutí bylo a stále je důležité ospravedlnit nacionální socialismus, tak aby ho mohli dále hlásat. Největším „hříchem“ sociálního nacionalismu je holocaust. Pro ospravedlnění tohoto politického zřízení volí proto nejjednodušší cestu. Pokud totiž Třetí říše nespáchala holocaust, nedá se z pohledu obyčejných lidí tehdejšímu politickému uspořádání mnoho co vytknout. Po nástupu Hitlera k moci se životní úroveň většiny německých občanů výrazně zlepšila. Popírání je také spojeno s anti-semitismem, který je v Německu stále relativně vysoký. (Stephen Roth Institute 2006) Proto popírání nachází v Německu dostatek posluchačů. Pravicový extremismus buďto využívá popírání holocaustu přímo pro své cíle, nebo je mu alespoň příznivě nakloněn.

Japonsko

Zcela specifickým případem země, kde je rozšířen antisemitismus a s ním spojené popírání holocaustu, je Japonsko. Specifickým je proto, že v Japonsku prakticky nežijí (a ani nikdy nežili) žádní Židé. Japonsko bylo navíc až do reformy Meidži v roce 1868¹⁷ zemí uzavřenou před okolním světem. S Židy se tak setkalo až v druhé polovině devatenáctého století. I tak bylo toto setkání nepřímé, probíhalo prostřednictvím překladů bible či Shakespearových děl. Ve třicátých letech dvacátého století pak přibyly překlady Mein Kampf a další německé antisemitistické literatury. (Kowner 1997)

Během druhé světové války bylo Japonsko zemí Osy, tedy stálo na straně Německa. Nicméně ani během války ani po ní nebyla nenávist vůči Židům nijak zvlášť přítomna. Kowner označuje za zlomový rok 1971, kdy vyšla kniha Japonci a Židé, která opět přitáhla pozornost k tomuto tématu. Nejznámějším autorem se stal Uno Masami, jenž začal popírat holocaust. (Lipstadt 2001)

Funkcí popření holocaustu je ospravedlnit pocity vůči Západu, které jsou hlouběji zakotveny v historii země. Japonsko je obviňováno z toho, že během války stálo na straně nacistického Německa. Navíc se za svou minulost nikdy veřejně nekálo a tohoto spojení s fašistickým státem nikdy nelitovalo. Japonsko má velké

¹⁷ Reformy, které vedly ke změně politické a sociální struktury Japonska

problémy vyrovnat se s vlastní minulostí. Nikdy například oficiálně nepřiznalo vlastní zločiny během druhé světové války. (Lipstadt 2001) Popírání holocaustu se v Japonsku pohybuje po ekonomické linii a také souvisí s historií země. Nárůst antisemitismu a s ním spojeným popíráním kopíruje ekonomickou situaci země. V obdobích ekonomického propadu se ve snaze najít viníka zvedá vlna antisemitismu, která za původce ekonomických restrikcí označuje Židy řízené celosvětové spiknutí. (Kowner 1997) Antisemitismus je zaměřen proti Západu, zvláště proti Americe, která je označována za židovský stát, který tajně řídí svět. Izrael je v japonských médiích zobrazován často negativně, což opět souvisí s ekonomikou. Negativní image mu byla připsána během ropné krize v roce 1973, která ovlivnila japonskou ekonomiku. Z tohoto důvodu se také japonští popírači holocaustu často spojují s popírači z arabských států s podobným postojem k Izraeli. (Kowner 1997)

Popřením holocaustu snímají popírači vinu nejen z německého spojence, ale zároveň i vinu z vlastní země. Jestliže se holocaust nekonal, nebylo Německo špatným a tudíž nebylo nepřipustné mít ho za spojence. Japonští popírači vytvářejí iluzi světa, ve kterém je mnohem snazší přijmout vlastní minulost.

6.1.3 Legitimizace sociálního nacionalismu

Popření holocaustu využívají často příznivci pravicově extremistických hnutí pro legitimizaci jejich vize světa v podobě vlády sociálního nacionalismu. Popírači holocaustu se sice snaží vyhýbat přímému spojení s viditelnými extremisty, jejich publikace jsou však často šířeny právě skrze nakladatelství napojená přímo na pravicové extremisty. (Lipstadt 2001) Extremistická hnutí se často velmi ostře vymezují proti pluralitní demokratické společnosti. Rudolf Seidl, který je podepsán pod publikací *Osvětim: fakta versus fikce*, v souvislosti s globální společností hovoří o „likvidaci samotného etnického základu evropské civilizace“ a o vytváření „nepřirozených multikulturních společností promícháváním s cizorasovými přistěhovalci.“ (Seidl 2005) Sociální nacionalismus je považován za východisko z této situace, za naději pro lepší (bílou)¹⁸ budoucnost. (Zbořil 2001) Problémem při obhajobě sociálního nacionalismu však zůstává právě holocaust, protože jestli bylo toto zřízení tak dobré, jak potom mohlo dopustit holocaust? Je pravdou, že mnohá

¹⁸ Viz známý slogan 14 slov „We must secure the existence of our people and a future for White children.“

extremistická hnutí holocaust nejenže nepopírají, ale naopak ho vyzdvihují jakožto snahu zbavit svět Židů. Ta hnutí, která však touží proniknout na politickou scénu nebo jen do širšího povědomí společnosti, budou nejspíše usilovat o poněkud odlišný obraz sociálního nacionalismu. (Bailer-Galanda 1997) Pro ně pak popření přinese potřebný základ obhajoby jejich vize společnosti založené na novém řádu.

Popírání holocaustu, které nacházíme u skinheadských subkultur, většinou nenabývá „solistikované“ formy běžných popíračů. Popření většinou není podloženo žádnými, byť špatnými argumenty, je většinou postaveno na rasismu a antisemitismu nejhrubšího zrna. Podle Zbořila (2001) tito lidé nejspíše dopodrobna nestudují známé popírače a jejich publikace, nýbrž přebírají základní poznatky, které transformují do jednoduchých hesel. (Zbořil 2001) Popírání se nevztahuje k minulosti, ale spíše vyjadřuje nespokojenost nebo obavy ze současné situace.

6.2 Kauzální atribuce jakožto jedna z funkcí popírání

Svět okolo nás vnímá každý poněkud odlišně. Jeho podobu tak, jak se nám jeví v našich myslích, si konstruujeme. Za tím stojí snaha člověka nějak si vysvětlit to, jak se chovají jiní a jaké příčiny za tímto chováním stojí. Stejně tak potřebujeme vysvětlit i příčiny našeho vlastního chování. Obojí je nutné pro orientaci ve světě. Zde můžeme aplikovat teorii kauzálních atribucí, tedy „připisování výsledků (ať už jsou pozitivní nebo negativní) vnějším okolnostem (štěstí, „smůla“) nebo svým vlastním schopnostem či neschopnostem.“ (Nakonečný 2000: 65) Takové atribuce mohou vznikát jako obrana před pocitem neúspěchu tím, že racionalizují vliv jeho příčin. Mohou ale také snížit intenzitu pocit úspěšnosti. (Nakonečný 2000) Kauzální atribuce mohou být nejen příčinou politických rozhodnutí, ale také mohou vést až k diskriminaci nebo exkluzi různých skupin. (Dařílek, Kusák 1990) Podle Heidera (1967) se hledání příčin projevuje i v tom, jak vnímáme a posuzujeme jiné osoby. Toto vnímání a posouzení vždy souvisí s vědomostmi člověka, které mohou být samozřejmě jak správné tak nesprávné. Ve snaze po poznání přistupuje člověk ke kauzální analýze, ve které hledá příčiny chování druhých. (Heider 1967) V tomto atributování můžeme nalézt určitý vzorec, tzv. základní atribuční chybu. V takovém případě dochází k tomu, že u cizích osob hledáme příčinu nějakého negativního jevu či události v nich samotných, kdežto sami u sebe se obracíme na vnější okolnosti. (Nakonečný 2004) Popírání holocaustu tady funguje jakožto jedna z možných

kauzálních atribucí. Pomocí popírání hledají popírači vysvětlení okolního světa a na základě tohoto vysvětlení pak dále jednají. Druhá světová válka dopadla z jejich pohledu neúspěšně, porážkou Německa a jeho obviněním ze strašlivých zločinů, proto hledají něco, co by tento pocit neúspěchu přijatelně vysvětlilo. Židovské spiknutí, které rozšířilo mýtus holocaustu, dobře zapadá do tohoto vysvětlení. Holocaust je viděn jako mýtus, který byl stvořen Židy za účelem získání podpory a financí pro vznik Izraele. Toto jednání je připisováno domnělým vlastnostem Židů. Na základě těchto atribuce popírači dále jednají.

Popírání holocaustu je spojeno s antisemitismem, který je často viditelný ve výrociích o tajné nadvládě Židů, o židovské propagandě apod. Konspirační teorie jsou jistou formou kauzálních atribuce, prostřednictvím kterých si určitá skupina, v tomto případě popírači, vysvětluje celosvětové události. Popírači pomocí těchto konspiračních teorií vysvětlují nejen historii, ale i současnost. Konspirační tvrzení je podle Cohna (1992) jen moderní transformací středověkých mýtů, podle kterých Židé otravovali křesťanské studny, páchali rituální vraždy, a mimo jiné byli zodpovědní za mor. (Cohn 1992) V Japonsku je například Amerika označována za židovský stát, který ovládá svět a je příčinou (někdy spolu s Izraelem, jakožto „pobočkou“ USA) ekonomických depresí. (Kowner 1997) I další popírači se uchylují k více či méně otevřeným náznakům tajného celosvětového židovského spiknutí, které využívá holocaust, aby získalo moc a hlavně finanční prostředky k založení státu Izrael. Snad na všech stránkách, které se věnují popírání holocaustu, nalezneme Protokoly sionských mudrců, stejně tak názvy některých knih (*Die Auschwitz- Lüge*, *The Hoax of the Twentieth Century* apod.) již osahují předpoklad nějaké lži či mýtu, který tvoří holocaust.

6.3 Popírání jako kolektivní identita

Pokud pojmáme popírače jako sociální hnutí můžeme vycházet s Castellse (2004), který za jeho základ považuje kolektivní identitu. Vytvořil typologii způsobů, na jejichž základě může být identita vytvářena: jedná se o legitimizující identitu, resistenční a projektovanou identitu. Z hlediska popírání holocaustu jsou zajímavé právě poslední dvě. Resistenční identita vytváří opozici k identitám dominantních institucí. Tuto identitu si vytvářejí jedinci, kteří se ve společnosti cítí nějakým způsobem stigmatizovaní. (Castells 2004) Mnoho z čelních popíračů je původem

z Německa (popřípadě z Francie¹⁹), má německé předky (E. Zündel, A.J. App, G. Rudolf a jiní) nebo má k této zemi nějaký osobní vztah (například velký obdivovatel Adolfa Hitlera David Irving). Zažili válku a období po ní, kdy bylo Německo a Němci očerňováni a vina za válečné zločiny byla projektována na všechny Němce. Pokud přímo nezažili toto období, přenesli se pocity stigmatizace skrze jejich rodiče či příbuzné. Pokud je těžké přijmout německou historii, která se podílí na vytváření jejich identity, nezbyvá než vytvořit si identitu jinou, skrze upravení této minulosti. Rezistenční identita může podle Castellse (2004) vyústit v identitu projekční, kdy se sociální aktéři snaží, na základě dostupných kulturních materiálů, redefinovat pozici nově vytvořené identity ve společnosti, a tím docílit změny v sociální struktuře. (Castells 2004) K popření holocaustu jakožto popření modernity sahají popírači proto, že nesouhlasí s moderní společností a chtějí dosáhnout změny. Kolektivní identita je pro popírače důležitá, dalo by se říci, že je jedním z hlavních motivů, který je vede k angažovanosti v hnutí. Právě příslušnost k hnutí jim poskytuje prostor k utužování a dalšímu vyjednávání identity.

7. Reakce společnosti na popírání holocaustu

Společnost reaguje na popírání holocaustu různými strategiemi, ať už se jedná o různé právní úpravy, které popírání staví mimo zákon, nebo o nejrůznější akce, jež mají zvýšit informovanost veřejnosti o holocaustu a zabránit tak šíření myšlenek popíračů. Mezi popírači a společností nefunguje kauzální vztah, kdy jedna akce je příčinou protiakce. Nikoliv, popírání a „propagace“ holocaustu existují vedle sebe, reagují na sebe i na další vývojové trendy, vzájemně se ovlivňují. Můžeme se jen dohadovat, zda by popírání holocaustu nabylo na takové síle a dostalo by se mu takové pozornosti, kdyby zároveň nedošlo k nárůstu různých institucí, které se věnují problematice šoa nebo antisemitismu obecně, a naopak, zda by se holocaust dočkal takového zájmu ze strany veřejnosti a různých institucí. Domnívám se však, že k popírání holocaustu muselo dojít, že se jedná o reakci těch, kteří se, jak už bylo řečeno, vymezují vůči modernitě a pluralitní společnosti.

¹⁹ Část Francie byla za války okupována Německem a mnoho lidí s nacisty kolaborovalo.

Podle Novicka (2001) můžeme zaznamenat nárůst zájmu Američanů o holocaust v sedmdesátých letech dvacátého století (Novick 2001), tedy zhruba ve stejnou dobu, kdy popírači holocaustu začínali opouštět „hrubou“ formu popírání a pokusili se o průnik do hlavního proudu. Nově objevené téma holocaustu, které se uchytilo ve společnosti, jim svým způsobem také otevřelo cestu. Nebýt toho, že společnost začala zkoumat holocaust, nedostalo by se jejich myšlenkám takové pozornosti a na druhou stranu, zájem o holocaust byl také částečně podnícen vynořením se popíračů.

Další vlny zájmu společnosti o problematiku holocaustu, jeho studování a také jeho popírání, vyvolaly soudní procesy s popírači koncem osmdesátých a začátkem devadesátých let minulého století, a pak znovu opětovně v současnosti, během posledních dvou třít let, kdy došlo k zatčení několika vlivných popíračů. Spolu s tím, zdá se, roste i zájem veřejnosti (či přinejmenším médií) o holocaust. Někteří autoři se proti tomuto trendu staví poněkud negativně. Finkelstein (2006) ho označuje pojmem „Průmysl Holocaustu“. Tím vyjadřuje to, co nazývá „ideologickým zobrazením nacistického holocaustu.“ (Finkelstein 2006 :13) Podle něj je znovuvynorení holocaustu jako jednoho z hlavních témat amerického života motivováno ziskem. Kolem holocaustu je vytvořen celý průmysl, který už není poháněn snahou varovat před podobnou tragédií, nýbrž daleko sobečtějšími motivy.

Jednou z rovin, na které probíhá boj s popírači, je rovina akademická. Protože se popírači již od konce sedmdesátých let snaží proniknout na půdu vysokých škol a univerzit, je jen přirozené, že samotné školy na tuto snahu reagují. Další úrovní, na které probíhá reakce společnosti na popírání, jsou veřejné instituce. Vznikají muzea holocaustu (převážně však v Americe) a další různé instituce, jako je třeba Liga proti Hanobení (ADL), Stephen Roth Institute, který se zabývá antisemitismem, Institute for Jewish Policy Research a mnoho dalších. Jejich cílem je většinou monitoring současného výskytu antisemitismu. Svou bitvu svádějí i jednotliví historici, vědci a další, kteří věnují svůj čas na to, aby poukázali na nesmyslnost, zaujatost a nesprávnost argumentů popíračů.

7.1. Právní opatření

Jednou z reakcí společnosti na popírání holocaustu mohou být právní opatření, která popírání holocaustu a jiných genocid zakazují. V současnosti je popírání holocaustu zákonem zakázáno v devíti zemích Evropy a v Izraeli. Jedná se o Rakousko, Belgie, Českou republiku, Francii, Německo, Litvu, Polsko, Slovensko a Švýcarsko.²⁰ V některých zemích se zákaz popírání holocaustu pojí i se zákazem nacistických symbolů a sloganů (Německo, ČR).

Existují hlasy, které hovoří ve prospěch, i proti těmto zákonům. Pro podporu těchto zákonů často vystupují přeživší či jejich příbuzní, kteří se popíráním cítí poškozeni. Zákaz popírání zakotvený v zákoně také umožňuje popírače postihovat, dává tak státu do rukou zbraň. Zákaz může také poukázat na to, že popírači nejsou státem schvalováni jakožto legitimní hnutí a že jejich myšlenky jsou tím pádem v rozporu s tím, co společnost vyznává.

Jako protiargument je zmiňována především svoboda slova, v Evropě zaručená všemi úmluvami o lidských právech.²¹ Svoboda slova je také považována za základní znak demokratických režimů. Další problémy mohou nastat se samotnou legislativou. Ta může být napadána právě pro svou neoprávněnost z hlediska svobodného projevu. Dále je zde riziko konceptuálních problémů. Není totiž jasné, jak hodnotit různé variace popírání. Problémem může být i nepřesvědčivost důkazních materiálů. Posledním argumentem proti těmto zákonům je fakt, že procesy s popírači holocaustu jim poskytnou vítanou publicitu. Mediální rozruch kolem takovýchto případů přiblíží myšlenky popíračů širší veřejnosti. (Antony et. kol. 2000)

²⁰ Podle <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4730832.stm>, [on-line] navštíveno 15.5. 2007

²¹ V USA je svoboda projevu zaručena tzv. Prvním dodatkem ústavy. Proto je přijetí zákona proti popírání holocaustu nereálné.

8. Závěr

Tato práce se zabývá popíráním holocaustu a jeho funkcemi ve společnosti. Vycházela jsem zejména z odborných publikací a článků, ale také z internetových zdrojů a webových stránek, které vytvářejí jak popírači, tak ti, kteří je zkoumají či proti nim bojují. V práci jsem se držela funkcionalistického hlediska a zaměřila jsem se na funkce, které může popírání plnit ve společnosti. Dalšími body, kterým práce věnuje pozornost byly cíle a požadavky hnutí popíračů, jejich metody a jazyk, kterým komunikují se společností.

V první části práce jsem zkoumala popírače holocaustu jakožto sociální hnutí. Je zde zmíněna jeho organizace a na příkladu Institutu pro historickou revizi ukázáno, jak operují různé instituty a výbory, které propagují myšlenky popíračů. Dále jsem stručně nastínila historický vývoj se zaměřením na hlavní postavy popíračského hnutí. V této části jsem využila rozdělení do tří různých fází tak, aby demonstrovaly vývoj hnutí a změny v jeho přístupu, promluvě a metodách. První fáze v období těsně po válce je charakteristická prostým popřením viny nacistického Německa ze strany otevřených příznivců fašismu. V další fázi se popírači pokoušejí oslovit větší část společnosti a snaží se vzbuzovat zdání vědeckosti. Sami sebe prezentují jako druhou stranu oficiální historie, jako její alternativu. Poslední fáze, která přetrvává do současnosti, pokračuje v tomto trendu a své argumenty staví na důkazech z oblasti přírodních věd. Poté jsem se věnovala metodám, které v současnosti popírači při prezentaci svých myšlenek uplatňují, se zvláštní zaměřením na internet, jakožto otevřený a takřka neomezený prostor, kde popírači mohou zveřejňovat své postoje, teze a články a zároveň udržovat kontakt s příznivci hnutí.

V druhé části se věnuji funkcím, které popírání holocaustu ve společnosti zastává. Funkce jsem rozdělila do tří kategorií – na funkce legitimizační, na kauzální atribuce jakožto jednu z funkcí popírání a na popírání jako kolektivní identitu, ke které se mohou jedinci vztahovat. Domnívám se, že velmi důležitou se jeví právě funkce legitimizační. Popírání jakožto snahu o legitimizaci boje proti Izraeli nalézáme většinou v muslimských státech i když není pravidlem, že každá muslimská země musí nutně popírat holocaust. Přestože negativní postoje vůči Izraeli často najdeme u mnoho jednotlivých popíračů, v arabských zemích bývá nenávist vůči němu zakotvena v oficiální politice země, jako je tomu například v Íránu. Ten propaguje tzv. osvětivskou lež a odmítá existenci holocaustu ve snaze docílit delegitimizace Izraele.

Popírání může také sloužit k legitimizaci minulosti buďto vlastní nebo státu, který je pro popírače domovem, je jimi obdivován, nebo je nějak spojen s jejich historií. Zde jsem použila příkladu dvou zemí, Německa a Japonska, abych ukázala jak může legitimizace vlastní minulosti probíhat. V Německu vychází popírání spíše z pocitů viny za hříchy minulosti. Odhalení válečných zločinů vedlo k tomu, že na Německo a na všechny Němce bez rozdílu byla dlouhou dobu projektována vina za tyto provinění. Proto se první popírači v Německu rekrutovali z řad bývalých funkcionářů či příslušníků Wehrmachtu. V Japonsku je popírání také spojeno s jeho vlastní historií. Svou minulost, zejména tu část týkající se druhé světové války, Japonsko samo reviduje a nikdy oficiálně své zločiny nepřiznalo. Takovéto prostředí jen podporuje další „revizi“ dějin. Popírání slouží také obhajobě sociálního nacionalismu, i když v tomto případě je využíváno pravicovými extremisty a nedosahuje rafinovanosti „běžných“ popíračů, omezuje se spíše na jednoduchá hesla. Popírání dále funguje jakožto kauzální atribuce, způsob vysvětlování si světa okolo sebe. Popírači se přiklánějí k vysvětlení, které často operuje s konspiračními teorie o židovském spiknutí. Těmi je vysvětlován současný stav společnosti. Kauzální atribuce ovlivňují další rozhodnutí a v případě vyhraněných atribucí může toto rozhodnutí vést ke změně jednání a až k paranoidnímu vnímání světa. Popírání je také příkladem kolektivní identity, která vystupuje proti identitě dominantních institucí. Tato kolektivní identita je jedním z hlavních důvodů angažovanosti jednotlivých aktérů v hnutí, neboť právě skrze něj je neustále potvrzována a utužována.

Domnívám se, že tato práce by mohla posloužit jako inspirace pro další zkoumání popíračů holocaustu. Práce si nekladla za cíl podat vyčerpávajíc popis funkcí popíračů ve společnosti, spíše zmapování a navržení možných cest.

Domnívám se, že problematika popírání holocaustu začíná v současnosti nabývat na vážnosti. Zatímco popírači ve svých počátcích ani nemohli být bráni vážně, v současnosti začínají být hrozbou kolektivní paměti společnosti. Je nutné, aby společnost o této hrozbě věděla a mohla se jí bránit. Obranou se může stát větší informovanost o holocaustu. Na druhou stranu je třeba dát pozor na to, aby nedošlo k „přehlčení“ holocaustem a následnému odmítání všeho, co s ním souvisí. Je třeba mít stále na paměti, kdo jsou popírači. Jsou to lidé, kteří odmítají základní principy moderní demokratické společnosti.

9. Literatura

- Anti-Defamation League. 1997. *High-tech Hate: Extremist Use of the Internet*. Nexis.
- Arendt, Hannah. 1995. *Eichmann v Jeruzalémě: zpráva o banalitě zla*. Praha: Mladá fronta.
- Austin, Ben. 1996²². *Deniers in revisionist clothing*. [on-line] [cit. 5.5.2007]. Dostupné z: <<http://www.mtsu.edu/~baustin/revision.htm>>.
- Bauman, Zygmunt. 2003. *Modernita a Holocaust*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Capitanich, David, Whine, Michael. 1996. „The Governance of Cyberspace: Racism on the Internet.“ *Institute for Jewish Policy Research. Policy Paper*, London: Institute for Jewish Policy Research, [on-line] 2 [cit. 5.5.2007] Dostupný z: <http://www.jpr.org.uk/Reports/CS_Reports/PP_2_1996/index.htm>.
- Castells, M. 2004. *The power of identity*. Malden : Blackwell Publisher.
- Cohn, N. 1992. *Warrant for Genocide. The Myth of Jewish World Conspiracy and the Protocols of the Elders of Zion*. London: Sherif.
- Dařílek, P. Kusák, P. 1990. Kapitoly z pedagogické psychologie. Olomouc: VUP.
- Fay, Brian. 2002. *Současná filosofie sociálních věd: multikulturní přístup*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Finkelstein, Norman. 2006. *Průmysl holocaustu – úvahy o zneužívání židovského utrpení*. Praha: Dokořán.
- Heider, Fritz. 1967. *The psychology of interpersonal relations*. New York: Science editions.
- Julius, Anthony et.kol. 2000. „Combating Holocaust denial through law in the United Kingdom.“ *Institute for Jewish Policy Research. Policy Paper*, London: Institute for Jewish Policy Research, [on-line] 2000 (3) [cit. 15.5.2007].

²² Text je uveden bez data, rok 1996 je poslední aktualizace webové stránky

Dostupný z:

<http://www.jpr.org.uk/Reports/CS_Reports/no_3_2000/index.htm>.

- Kaldor, Mary. 2003. *Global civil society: an answer to war*. Cambridge: Polity Press.
- Kárný, M. 1998. „Popírání šoa v Čechách“. *Roš Chodeš*. , [on-line] 60 (3) [cit. 5.5.2007]. Dostupný z: <http://www.holocaust.cz/cz2/resources/ros_chodes/1998/03/soa >.
- Kowner, Rotem. 1997. „On Ignorance, Respect and Suspicion: Current Japanese Attitudes toward Jews.“ *Analysis of Current Trends in Antisemitism*, [on-line] The Vidal Sassoon International Center for the Study of Antisemitism. [cit. 5.5.2007] Dostupný z: <<http://sicsa.huji.ac.il/11kowner.htm>>.
- Küntzel, M. (2007), „Proč Írán popírá holocaust.“ *Revue politika*, 1/2007. [on-line]. Praha: Centrum demokracie a kultury. [cit. 5.5.2007] Dostupný z: <<http://www.cdkbrno.cz/rp/clanky/339/proc-iran-popira-holocaust/?PHPSESSID=e>>.
- Lipstadt, Deborah, 2003. „Popírači jsou jen poznámkou pod čarou.“ Rozhovor v *Roš Chodeš*, [on-line] 65 (9) [cit. 5.3.2007]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/cz2/resources/ros_chodes/2003/09/popiraci> .
- Lipstadt, Deborah. 1991. „Deniers, Relativist and Pseudo-Scholarship.“ [on-line] *Dimension* 6 (1), Dostupné z: <http://www.adl.org/Braun/dim_14_1_deniers.asp> .
- Lipstadt, Deborah. 2001. *Popírání Holocaustu – sílící útok na pravdu a paměť*. Praha- Litomyšl: Paseka.
- Malone, Brynn. 2003. „Was Abu Mazen a Holocaust Denier?“ [on-line] George Mason's University History News Network [cit. 18.3.2007]. Dostupné z: <<http://hnn.us/articles/1414.html>>.
- McKinnon, Catriona 2006. „Should We Tolerate Holocaust Denial?“ *Res Publica*, 12 (4).
- Melucci in Znebežánek, František. 1997. *Sociální hnutí: teorie, koncepce, představitelé*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Melucci, Alberto. 1996. *The playing self: person and meaning in the planetary society*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Najarian, James. 1997. „Gnawing at history: The rhetoric of Holocaust denial“. *The Midwest Quarterly*, [on-line] 39 (1): 74 – 89 [cit. 11.4.2007]. Dostupné z: <<http://gateway.proquest.com/>> .
- Nakonečný, Milan. 2000. *Sociální psychologie*. Praha: Academia.
- Nakonečný, Milan. 2004. *Psychologie téměř pro každého*. Praha: Academia.
- Novick, Peter. 2001. *The holocaust and collective memory: the american experience*. London: Bloomsbury.
- Paz, Reuven. 2000. „Palestinian Holocaust Denial.“ [on-line] Washington Institut for Near East Policy [cit. 18.3.2007]. Dostupný z: <<http://www.washingtoninstitute.org/templateC05.php?CID=1946> > .
- Stephen Roth Institute. 2006. *Antisemitism and Racism. Overview*. [on-line] [cit. 8.5.2007]. Dostupné z: <<http://www.tau.ac.il/Anti-Semitism/asw2005/general-analysis.htm>> .
- Stephen Roth Institute. 2006. Germany. Country report . [on-line] [cit. 8.5.2007]. Dostupné z: <<http://www.tau.ac.il/Anti-Semitism/asw2005/germany.htm>>.
- Vidal-Naquet, Pierre.1992. *Assasins of Memory*, New York: Columbia University Press.
- Zbořil, Zdeněk. 2001. *Nové a neutajované útoky na pravdu a kolektivní paměť*. Doslov ke knize Lipstadt, D. 2001. *Popírání Holocaustu – sílící útok na pravdu a paměť*. Praha- Litomyšl: Paseka.
- Zeman, P. 2001. *David Irving a „osvětivská lež“*, [on-line] [cit. 5.5.2007] Dostupný z: <http://www.holocaust.cz/cz2/resources/texts/zeman_irving> .
- Znebežánek, František. 1997. *Sociální hnutí*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Prameny:

- Internetové stránky Anti-Defamation League <www.adl.org> .
- Internetové stránky Institutu pro historickou revizi – Institute for Historical Review – <www.ihr.org> .
- Internetové stránky Národně vzdělávacího institutu <http://www.vzdelavaci-institut.com/_files/> .
- Internetové stránky Davida Irvinga <www.ffp.co.uk> .
- Internetové stránky Ernesta Zündela <www.zundelsite.org> .
- Seidel, R. *Osvětím - fakta versus fikce* , [on-line] [cit. 18.4.2007]. Dostupný z: <<http://www.nsec-88.org/knihy/osvetim/osvetim.html>> .

9. Jmenný rejstřík

A

Antony, J. et. kol · 38
Arendt, H. · 28
Austin, B. · 6, 9, 17

B

Bailer-Galanda · 9, 13, 14, 17, 22, 31
Bauman, Z. · 8

C

Capitanchik, D. Whine, M. · 26
Castells, M · 35

D

Dařílek, P. Kusák, P. · 33

E

Evans, R.J. · 11, 18, 19, 21, 23

F

Fay, B. · 24
Finkelstein, N. · 36

G

Giddens, A. · 29

H

Heider, F. · 34

K

Kaldor, M. · 10, 17
Kárný, M. · 23
Kowner, R · 31, 32
Küntzel, M. · 13, 22, 28, 29

L

Lipstadt, D.E. · 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16,
18, 19, 20, 22, 23, 24, 31, 32

M

Malone, B. · 29
Mckinnon, C. · 9
Melucci, A. · 10

N

Najarian, J. · 15, 16, 24
Nakonečný, M. · 33, 34
Novick, P. · 15, 36

P

Paz, R · 28, 29

V

Vidal-Naquet, P. · 10

Z

Zbořil, Z. · 33
Zeman, P. · 9, 16, 17, 18, 19, 20, 21,
30
Znebejánek, F. · 10, 11, 42